

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

“Evde Kendin Olmak”: Yerel Yönetimlerle Destekli Yaşlanma ve Yaşlı Yetişkinlerin Yerinde Yaşlanma Algıları*

Being Yourself at Home": Local Government Assisted Aging and Older Adults' Perceptions of Aging in Place

Fatma Begüm ÖZEL¹

¹Dr., Sosyolog, Elazığ/Türkiye
f.bgm.d@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5796-3535.

Başvuru: 18.09.2024

Kabul: 07.09.2025

Atıf:
Özel, F. B., (2025). “Evde kendin olmak”: Yerel yönetimlerle destekli yaşlanma ve yaşlı yetişkinlerin yerinde yaşlanma algıları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(4), 719-748. DOI: 10.33417/tsh.1552097

ÖZ

Türkiye’de birçok belediye, yaşlı bireylere yönelik hizmetler sunarak onların kendi evlerinde rahat, güvenli ve ihtiyaçlarının karşılandığı bir yaşam sürdürmelerine katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, yerinde yaşlanma olgusunu, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Bakım Merkez Biriminden evde sağlık ve bakım hizmeti alan yaşlıların deneyimleri üzerinden incelemektedir. Araştırmada, yerel yönetimlerin evde yaşlı bireylere sunduğu hizmetlerin yerinde yaşlanma süreçlerine katkıları ele alınmıştır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde fenomenolojik yorumlama deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 50 yaşlı yetişkin ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler tematik ve betimsel analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Araştırma, yerinde yaşlanma teorisi, bağlanma teorisi ve çevre-mekân ilişkisi bağlamında ele alınmış; katılımcıların ev ve çevresine dair düşünce, duygu ve algıları ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Bulgular, yaşlı yetişkinlerin yerinde yaşlanma süreçlerinde yerel yönetimlerin önemli bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Yerel yönetimlerin, yaşlı bireyler ile aileleri arasında tampon bir kurum işlevi üstlenerek dengeleyici bir mekanizma olarak rol aldığı ve bu durumun yaşlı yetişkinlerin yerinde yaşlanma isteğini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, yaşlı yetişkinlerin evlerinde giderek daha yalnız yaşadıkları ve aile bağlarının zayıflama eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, belediyenin dengeleyici ve destekleyici konumu, yaşlı yetişkinlerin yerinde yaşlanma süreçlerine daha rahat, güvenli ve gönüllü bir şekilde devam etmelerini sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık, Yaşlanma, Yerel yönetim, Çevre, Yerinde Yaşlanma

ABSTRACT

Many municipalities in Turkey provide services for older adults, enabling them live comfortable, safe, and fulfilling lives in their own homes. This study examines the phenomenon of aging in place through the experiences of older adults receiving home health and care services from the Samsun Metropolitan Municipality Elderly Care Center. The study explores how local government services contribute to the aging in place process. Employing a qualitative research with phenomenological design, n-depth interviews were conducted with 50 older adults. Data were analyzed using thematic and descriptive methods. Grounded in aging-in-place theory, attachment theory, and the relationship between environment and place, the study delves into participants' thoughts, feelings, and perceptions about their homes and surroundings. Findings highlight the crucial role of local governments in facilitating aging in place. It concludes that local governments act as a buffer institution between older adults

* Bu çalışma Fatma Begüm ÖZEL tarafından Prof. Dr. Ayşe CANATAN danışmanlığında hazırlanmış olan ‘Yaşlılık Sürecinde Yerinde Yaşlanma ve Yerel Yönetim Uygulamaları: Samsun Örneği’ isimli doktora tezinden üretilmiştir.

and their families, functioning as a balancing mechanism that support older adults' desire to remain in their own place. Additionally, as more older adults live alone and family bonds weaken, the municipality's holistic and supportive approach allows them to continue aging-in-place more comfortably, safely, and voluntarily.

Keywords: *Old Age, Aging, Local Government, Environment, Aging in Place*

GİRİŞ

Geleneksel toplumsal yapının değişmesi, modern yaşam biçimlerinin yaygınlaşması ve küresel ölçekte nüfusun giderek yaşlanması, yaşlanma olgusunun geleceğine yönelik çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısını gerekli kılmıştır. Yaşlı nüfusun artışıyla birlikte sosyal sorunların niteliği ve boyutu da dönüşmekte, yaşlanma süreci kültürel değerler, bireysel deneyimler ve toplumsal koşullara bağlı olarak farklı biçimlerde yaşanmaktadır (Arun vd., 2022: 389). Bu gelişmeler, sosyal kalkınma hedefleri doğrultusunda kurumsal ve yapısal düzenlemeleri beraberinde getirerek, yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik hizmet faaliyetlerini artırmalarına zemin hazırlamıştır. Türkiye’de birçok belediye, yaşlı bireylerin kendi evlerinde yaşamlarını daha rahat ve güvenli sürdürmelerini sağlamak amacıyla evde bakım ve sağlık hizmetleri geliştirmiştir.

Demografik dönüşüm süreci, özellikle gelişmiş ülkelerin sorunu olarak görülen yaşlılığın, günümüzde gelişmekte olan ülkelerin de önemli gündemlerinden biri haline gelmesine yol açmıştır (Arun, 2016: 31). Doğurganlık oranlarının düşmesi, bebek ölüm hızlarının azalması ve ileri yaşlarda hayatta kalma oranlarının artması, nüfusun yaşlanmasının temel nedenleri arasında yer almaktadır (UNFPA, 2012: 21). Türkiye’de 65 yaş ve üzeri nüfus 2017’de 6 milyon 895 bin iken, beş yılda %22,6 artarak 2022’de 8 milyon 451 bine ulaşmıştır. Bu nüfusun toplam içindeki oranı 2017’de %8,5 iken 2022’de %9,9’a yükselmiştir (TÜİK, 2022). Birleşmiş Milletler ’in sınıflandırmasına göre, %8–10 arası yaşlı nüfus oranı “yaşlı”, %10’un üzeri ise “çok yaşlı” kabul edilmektedir. Türkiye’nin 2023 itibarıyla %10,2 oranla “çok yaşlı” nüfusa sahip ülkeler arasında iken 2024 yılında bu oran %10,6’ya yükselmiştir (TÜİK, 2025). Projeksiyonlara göre bu oran 2030 yılında %13,5, 2040 yılında %17,9, 2060 yılında %27,0, 2080 yılında %33,4 ve 2100 yılında %33,6 olacağı öngörülmüştür (TÜİK, 2025). Yaşlı nüfusa ilişkin veriler, bakım ve destek hizmetlerine olan ihtiyacın arttığını da göstermektedir. Ayrıca 2023 yılı itibarıyla 1 milyon 750 bin yaşlının tek başına yaşayan yaşlıların; %31,6’sı evde bakım hizmeti almayı, %27,5’i çocuklarının yanında yaşamayı, %15’i ise huzurevini tercih ettiğini belirtmiştir (TÜİK, 2025). Bu veriler, aile bağlarının zayıflaması ve bireysel yaşam tercihlerinin değişmesiyle birlikte evde bakım hizmetlerine duyulan talebin giderek arttığını ortaya koymaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (2018), küreselleşme ve toplumsal dönüşümlerin yaşlıların yaşamını etkilediğini belirtirken, Türk kültüründe tarihsel olarak saygı gören yaşlıların özellikle büyük şehirlerde bakım konusunda yeni zorluklarla karşılaştığı ifade edilmektedir (Akdemir ve Çınar, 2007:216). Bu durum, “yaşlı bakımı evde mi yoksa kurumlarda mı olmalı?” sorusunu gündeme getirmiştir (Canatan, 2018: 190).

Son yıllarda gerontoloji literatüründe “başarılı yaşlanma” ve “yerinde yaşlanma” kavramları giderek önem kazanmıştır. Yerinde yaşlanma, yaşlıların kendi evlerinde ve tanıdık çevrelerinde bağımsız yaşamlarını sürdürmelerini destekleyen politika ve hizmetlerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim TÜİK (2023) verilerine göre 65 yaş ve üzerindeki bireylerin %86,6’sı evde yalnızken kendini güvende hissettiğini belirtmiştir. Bu veriler, yaşlı bireylerin kendi evlerinde yaşamayı tercih ettiklerini, dolayısıyla ev ortamının yaşlanma deneyiminde merkezi bir rol oynadığını göstermektedir.

Araştırma, yaşlıların belediyelerden aldıkları hizmetlerin bu sürece katkılarını, yaşlılık ve yerinde yaşlanmaya dair algılarını, mahalle ve kent yaşamına ilişkin beklentilerini, günlük yaşam pratiklerini şekillendiren çevresel ve ekonomik faktörleri değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin yeterliliği ve yaşlıların ihtiyaçlarına uygunluğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın amacı, yaşlıların yerel yönetimlerden aldıkları hizmetlerin yeterliliğini ve yaşlıların ihtiyaçlarıyla ne ölçüde örtüştüğünü ortaya koymak, aynı zamanda yaşlıların sosyal bağlarını, yaşam kalitelerini ve bağımsızlıklarını nasıl koruduklarını incelemektir. Bu yönüyle araştırma, yerinde yaşlanma politikalarının geliştirilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir. Türkiye’de yaşlı nüfusun artışı ve kentleşmenin hızlanması dikkate alındığında, yaşlıların belediye hizmetlerinden beklentileri ile toplumsal ve mekânsal koşullar arasındaki ilişkinin anlaşılması, hem akademik literatüre katkı sağlayacak hem de sosyal politikalar için yol gösterici olacaktır.

Yerinde yaşlanmaya destek veren ve Türkiye’nin ilk evde bakım hizmetlerinden biri olan Samsun Büyükşehir Belediyesi’ne ilişkin teorik ve alan araştırmalarının eksikliği, bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Araştırma, hizmet alan yaşlı bireylerin ev ortamlarını ve adaptasyonlarını anlamaya odaklanmakta; katılımcıların doğal yaşam alanlarına dâhil olarak gözlem yapılması ve yaşam örüntülerinin incelenmesiyle yerinde yaşlanma deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Odak, yaşlıların hem evlerinde hem de yakın çevrelerinde mekânı nasıl inşa ettikleri ve bunun yaşlanma süreçleri ile algılarıyla ilişkisini anlamaktır. Ayrıca, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel sermaye biçimlerine bağlı olarak, bu deneyimlerin yerel yönetim politikalarına katkı sağlayabileceği varsayılmaktadır.

Çevresel gerontoloji, yaşlanmayı bireylerin fiziksel, sosyal ve mekânsal çevreleriyle etkileşim içinde açıklamakta; yerinde kalma, mekâna bağlanma ve bağımsızlık arayışlarını temel teorilerle incelemektedir (Lawton 1977; Lawton ve Nahemow 1973). Rowles’in “içsellik teorisi” ise mekânsal bağlanmanın kimlik ve aidiyet duygusunu nasıl güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Son yıllardaki araştırmalar, yaşlıların çevreyle ilişkilerinin kırılmağaştığını, ancak bu bağların yaşam doyumu ve kimlik açısından kritik önem taşıdığını göstermektedir. Bu bağlamda, yaşlanma sürecinde ev ortamlarına yüklenen anlamların ve bu ortamlarda alınan hizmetlerin incelenmesi önemli hale gelmiştir. Bu çalışmada, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yaşlı Hizmet Merkezi’nden evde bakım ve sağlık hizmeti alan yaşlı bireylerin yerinde yaşlanma algıları ve deneyimleri ele alınmıştır. Araştırma, yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin yaşlı yetişkinlerin yaşam kalitelerine, mekân algılarına ve yerinde yaşlanma becerilerine katkılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, elde edilen bulguların yaş dostu şehir politikaları ve başarılı yaşlanma stratejilerinin geliştirilmesine ışık tutması beklenmektedir.

YERİNDE YAŞLANMA TEORİSİ

Yerinde yaşlanma, (AIP-Aging in Place) 1970'ten günümüze kadar tartışma sıklığı da zaman içerisinde artan bir terim olmuştur (Rogers, vd., 2020 :5). 1950 ile 1970 yılları arasında yaşlı kişilerin, genç topluluklara oranla göç hareketinin az olması nedeniyle tanımlamalar sonraki on yılda değişim göstermemiştir. Thomas O. Graff ve Robert F. Wiseman yaptıkları çalışmalarda, yaşlılara odaklanarak sonraki farklı tanımlar için zemin hazırlamışlardır (Graff ve Wiseman,1978). 1980'lerdeki yerinde yaşlanma anlayışı ağırlıklı olarak, "hareket etmemeyi ve olduğu yerde kalmayı" anlamaya odaklanmıştır. Yerinde yaşlanma, insanların zaman içerisinde yaşam ortamlarında edindikleri deneyimler üzerine inşa edilen bağlantının kabul edilmesine dayanıyordu. AIP terimi, 1990'ların literatüründe daha yaygın olarak görülmüştür. Bu yıllarda kavram; daha geniş çevre çerçevesinde ele alınarak "insanların tanıdık ortamlarda yaşlanması ve buna bağlı olarak yaşlandıkça ortaya çıkan değişiklikler dâhilinde iç içe geçmiş olan evin, mahallenin ve daha geniş topluluğun fiziksel yaşlanması" olarak ifade edilmiştir (Gilson ve Netting: 1997: 290). 2000'lerde ki yerinde yaşlanmaya bakış ise, hizmetler ve politikalara, seçime ve bağımsızlığa odaklanan daha çeşitli tanımlarına sahip olmuştur (Rogers vd., 2020: 6). Yaşlı yetişkinlerin, tanıdık çevrelerinde aile ve arkadaşlara yakın kalmaları, kişisel eşyalarını korumaları, kurumsallaşmadan kaçınmalarını sağlayan anlayış artmıştır. Özellikle yaşlı bireylerin, yaşamları boyunca fiziksel, duygusal ve sosyal bağlarını kurdukları ev, mahalle ve topluluk gibi yer ve tanıdık çevrelerinin önemi korunmuştur. 2010 yılı ve sonrası, yerinde yaşlanma kavramı, yaşlının kimlik duygusuna ve evle olduğu kadar toplumla olan bağlarına da odaklanmıştır (Wiles vd., 2011:358).

Yerinde yaşlanma tanımları hemen hemen aynı amacı ve anlayışı sunmaktadır. "Yerinde yaşlanma" ifadesi, "yer" tanımını gerektirecek manada anlamı genişlemiş olarak karşımıza çıkar ve mekâna odaklanır. Yaşlı yetişkinlerin, evlerinde yaşamaya devam etmelerini sağlamak ve bunu sağlayacak uyarlamaları evlere sunmak konuyla ilgili iki önemli bakış açısıdır. Yerinde yaşlanma, herhangi bir evi tanımlamaktan ziyade, evi bireyin ihtiyaçlarına göre uyarlamak anlamına gelmektedir. En geniş ve güncel haliyle; "Kişinin yaşadığı yerde bağımsızlığını sürdürme ve aynı zamanda kendi topluluğuna katılma yolculuğu" (Rogers vd.,2020 :1) olarak tanımlanabilir.

Yaşlı yetişkinin mevcut veya tercih ettiği evinde, hatta başka bir bağımsız ortamda, yerinde yaşlanmaya yönelik güçlü arzusu çoğu zaman yeterli olamamaktadır. Topluluk desteği önemli rol oynamaktadır. Yerinde yaşlanma, yaşlı yetişkinlerin, kendi evlerinde yaşlanmasına atıfta bulunsa da, son zamanlarda bu fikir, mevcut toplulukta kalmaya ve kişinin kendi seçtiği ikametgâhta kalmaya doğru genişlemiştir. Yaşlı yetişkinin, kendi evinde veya topluluğunda yaşamaya devam etme seçeneği yani yaşlıya göre "doğru yerde yaşlanma" (Golant, 2015), yerinde yaşlanma kavramının göreceli yanını ortaya koymaktadır. Yaşlı birey, eğer evinde yaşlanmak istemiyorsa yahut evi bunun için uygun değilse, bakım desteği alabilmeleri için diğer yaşam seçeneklerini aramaları ve orada yaşamaya devam etmeleri de yerinde yaşlanma anlamı taşıyabilir. Yaşlının sağlık durumu, fonksiyonel yetenekleri, sosyo-ekonomik durumu, kültürel geçmişi, yerinde yaşlanmanın unsurlarını değiştirebilir. Bu göreceli kavramın anlamı ne olursa olsun; programlar, araçlar, hizmetler veya

politikalar geliştirilirken üç bileşen (mekân, kişi ve zaman) önem kazanmıştır. Bu anlayış, yaşlıların, toplumun birçok ağı içerisinde anlamlı ilişkiler kurma gereksinimi vurgulanmaktadır. “Toplumda yaşlanma”; yaşlıların refahlarını iyileştirmek, yaşam kalitelerini yükseltmek, yaşam becerilerini en üst düzeye çıkarmak için karşılıklı destek ve bakım sistemleri oluşturmak demektir (Rogers vd., 2020 :9). Yaşlı yetişkinlerin topluluğu içerisinde ki sosyal temas, kaynaklara erişimine destek sağlayarak, izolasyon ve yalnızlığı önleyebilir. Anlamlı bir sosyal bağlantı olmadan, yaşlıların da yaşamları anlamsız ve amaçsız olacaktır.

Yaşlı İçin Evin ve Mahallenin Anlamı

“Yer” kavramı ilişkili bir süreci temsil eder: fiziksel, sosyal, kültürel ve psikolojik boyutlar ile ilişkilidir. Ev; mahalle ve şehir olarak “fiziksel boyutu”, insanlarla ilişkileriyle bağlantı kurma biçimi olarak “sosyal boyutu”, aidiyet ve bağlanma duygusu ile “duygusal ve psikolojik boyutu”, yaşlı insanların değerleri, inançları, etnik kökenleri ve sembolik anlamları ile ilgili olarak da “kültürel boyutu” temsil etmektedir. Yer, insanlar, eylemler, nesneler ve simgelerle dolu bir mekân olarak tanımlanır. Anlam ve değer yüklenir ve bireyle güçlü bir bağ kurmaktadır (Kalınkara ve Arpacı, 2013: 56). Kişinin fiziksel çevresini inşa etmesinin bir amacı vardır. Yüzyıllardır insan için çevre ve kim olduğu, dış dünya ile olan bağlantısında bir sembol aracıdır. Evin anlamı üzerine yapılan çalışmalar, içerdiği anlam ve görüş olarak çeşitlilik barındırmaktadır. Evin anlamı ağırlıklı olarak konut, mahalle, coğrafi bölge veya ülke gibi daha geniş ölçekli çevre ile ilişki içinde araştırılmıştır. Bu nedenle ev-mekân, sadece fiziksel bir ikametgâh yeri değildir. Ev, benliğin bir uzantısını, bireyselleşmesini, benliğin bütünlüğünün korunmasını ve bir kişi olma duygusunun teşvik edilmesini yansıtır (Gitlin, 2003: 630). Aynı zamanda ev, yaşlının, hasta veya engelli olduğunda bile sosyal kimliğin korunabileceği ve yaşam öyküsü anlamlarını saklayabileceği bir yerdir. Kişisel kimliğin eve, evin de kişisel kimliğe katkısı çok önemlidir. Ev, yaşlılar için yalnızca fiziksel bir barınak olmanın ötesinde, geçmişten bugüne taşıdıkları benlik duygusunu ve saygısını besleyen bir mekân işlevi görmektedir. Ev, tarihsel bir devamlılık ve aittir. Bunun yanında, yaşlı bireylerin gençlik benlikleri ile arasındaki psikolojik bir bağdır. Ev, yaşlının benlik duygularını besleyerek, onun görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma beş duyu organı olmuştur. Evin kokusu, eşyalar, yaşlının dokunduğu ve hissettiği her anlamlı şey, yaşam içindeki güveni ve duygusal refahıdır. Bu fiziksel ortam ve sosyal ilişkiler, süreklilik duygusunu sağlamaktadır.

Mahalle, daha büyük bir topluluğun bir alt bölümüdür. Kentin toplumsal ve siyasal örgütlenmesinde en küçük yerel birimdir (Park, 1915: 580). Ekolojik, kültürel ve bazen de siyasi güçlerin etkisinde mekânsal olarak tanımlanmış bir alanı işgal eden, hem insanların hem de kurumların bir koleksiyonudur. Mahalle, yakınlık ve komşuluk teması, şehir yaşamının örgütlenmesinde kullanılan en basit ve en temel çağrışım biçiminin temelidir. İkametgâh yoluyla siyasi kontrolün de temeli haline gelmektedir. Yerel çıkarlar ve dernekler aracılığıyla da mahalleye yerel duyarlılık beslenmektedir. Yerel duyguları ifade etmek amacıyla var olan mahalle, evden sonraki yaşamsal alanıdır. Kapının önü, giriş-çıkış alanı ve birbirine geçişi olan sokakların oluşturduğu birlik alanıdır. Mahalle; komşuluk

duygusunu, topluluk duygusunu ve buradaki sosyal etkileşimi kapsamaktadır. Ev adresi ve bu adresin ait olduğu bir mahalle, ait olduğu yerdir. Evinizin yanına evini kuran bir başka insanla, “yoldaşlık duygusu” başladığına dair içgüdüsel bir anlayış vardır. Mahalle; içsel bir organik bütünlüğü olan, sosyal bir zihin gibi işleyen toplumsal birimdir. Anne-çocuk, karı-koca, baba-oğul, akraba ve komşu, doktor ve öğretmen; bu küçük toplulukta, hayatın en samimi ve gerçek ilişkileridir (Park, 1915: 593).

Yerinde yaşlanan yaşlının, komşularıyla olan yakınlık ilişkileri, mahallenin kaynak ve hizmetlerine ulaşımı, doğal mahalle ağına katılımı, günlük sosyal dünyasını şekillendirir. Mahalle, yaşlının ait olduğu sosyal sermayesidir. Yerinde yaşlanan bir yaşlı için evi kadar mahallesi de oldukça önemlidir. Mahallenin sosyal, ekonomik, demografik ve fiziksel özellikleri; yaşlının, hareketliliği, fiziksel aktivitesi, bağımsızlığı, üzerinde etkilidir. Yaşlının faaliyetlerini gerçekleştirme kapasitesini anlamak için mahallenin, yaşlının üzerindeki etkisini anlamak önemlidir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı, yerinde yaşlanan ve Samsun Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Bakım Merkez Biriminden evde sağlık ve bakım hizmeti alan yaşlı yetişkinlerin, yerinde yaşlanma sürecini çok boyutlu olarak incelemektir. Bu kapsamda araştırma; yaşlıların belediyelerden aldıkları hizmetlerin yerinde yaşlanmaya katkılarını, yaşlılığa ilişkin algı ve düşüncelerini, mahalle ve kent yaşamına dair beklentilerini ve algılarını, günlük yaşam pratiklerini etkileyen çevresel, ekonomik ve sosyal faktörleri ele alarak, yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin yeterliliğini ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırmanın alt amaçları şöyledir:

- Yaşlıların belediyeden aldıkları hizmetler yerinde yaşlanma süreçlerine nasıl etki etmektedir?
- Yaşlıların, yaşlılığa ve yerinde yaşlanmaya ilişkin düşünceleri nelerdir?
- Yaşlıların mahalle ve kent yaşamına ilişkin algıları ve beklentileri nelerdir?
- Yaşlıların yerel yönetimden aldıkları hizmetlerin yerinde yaşlanma becerisine olan katkıları ve diğer gereksinim duydukları ihtiyaçları nelerdir?
- Yerinde yaşlanan yaşlının günlük yaşam pratikleri içerisinde yer alan diğer unsurlara ilişkin görüşleri (çevre, ekonomi, gelecek beklentileri) nelerdir?

Tampon kurum niteliğinde yer alan yerel yönetimler yaşlı ve ailesi arasında bakım ve sağlık desteği hizmetini sağlamaktadır. Toplumunun modernleşmeyle birlikte orta hızda değişimi karşısında eski ile yeni arasındaki uyumu, ara formlar yani tampon mekanizmalar sağlamaktadır. Bu mekanizmada denge ve uyum öne çıkmaktadır. Sosyal yapı ve onunla ilişkili tüm kurumlar ilişkili olarak birbirini destekler hale gelmektedir. Türk sosyolojisinde Ankara ekolünü temsil eden, değişimin sosyoloğu olarak bilinen Mübeccel Kıray, yapısal-işlevselci sosyoloji anlayışı ile toplumsal yapı analizlerini ortaya koymuştur. Sanayileşmenin yansımalarını, 1950’lerde köylülüğü çözümleyerek yorumlamış

ve kırsal toplum yapısı üzerinde analizleri ortaya koymuştur. Kıray, sanayileşmenin ve değişimin başladığı Batı Karadeniz’de demir-çelik sanayisi olan Ereğli’de, ilk defa bu araştırma çalışmasında “tampon mekanizma” kavramını kullanmıştır. “Değişimin bunalımsız olmasını sağlayan, çözülmenin önüne geçen ve her iki sosyal yapıya da ait olmayan bu yeni beliren kurumlar, ilişkiler, değerler ve fonksiyonlar”, “tampon mekanizmalar”, sayesinde sosyal yapının çeşitli yönleri birbiri ile bağlanır, fonksiyonel bütünün parçası olmayan taraflar kaybolmaktadır. Bu şekilde toplumun orta hızda bir değişme oluşumunda da göreceli bir denge halinde kalması olanağı bulunmaktadır (Kıray,1964: 20). Toplum içindeki kurumlar bu ara formları oluşturmaktadır. Denge ve ara form niteliğindeki belediyenin tampon mekanizma konumu doğrultusunda yaşlı yetişkinler yerinde yaşlanma süreçlerine daha rahat ve istekli bir şekilde devam etmektedir. Aile ve yaşlı arasında denge kuran ve değişimin daha az sancılı geçmesini destekleyen kurum yerel yönetimler yerinde özellikle yalnız yaşlanan yaşlılar için çok önemlidir. Bu anlamda araştırmaya katılan katılımcıların duygu ve düşüncelerini daha derinden anlayabilmek adına nitel araştırmanın bir kolu olan fenomenoloji (hermeneutik) yaklaşımı esas alınmıştır.

Nitel yönetimde fenomoloji çalışması, belirli bağlamlara gömülü, karmaşık ve çok yönlü sosyal olguları incelemek için uygundur. Hermeneutik fenomenolojik görüşme, bir veya daha fazla kişiden ayrıntılı, zengin dokulu, kişi merkezli bilgilerin toplanmasına yardımcı olan bir veri toplama tekniğidir (Kaufman, 1994). Kapsayıcı araştırma soruları; yaşlıların gündelik yaşam örüntülerini, yaşadıkları evi, mahalleyi, çevreyi ve destekli yaşamlarını anlamak ile ilgilidir. Nitel araştırma tekniği ile söz konusu grubun özellikleri, değerleri, yaşama bakış açıları daha net ve daha detaylı bir şekilde ortaya konulacağı düşünüldüğünden bu teknik seçilmiştir. Nitel araştırma, insanların yaşam dünyaları meselesinde duyguları, motivasyonları, öyküleri, sembolleri ve anlamları, deneyimleri, bireylerin ve grupların doğal yaşamlarını anlamayı içerir (Berg ve Lune 2019: 28). Nitel araştırma, bireyin sırlarını çözmek, toplumsal dinamiklerini keşfetmek ve görünenin arkasındaki görünmeyen bilgiye ulaşmak üzere gelişen bilgi üretme yollarından birisidir. Fenomenolojik metodoloji dünyayı açıklamaz veya kontrol etmez, ancak kişinin “yaşanmış deneyimini” anlamak için insanlar tarafından deneyimlendiği şekliyle dünyaya dair inandırıcı içgörüler elde etme fırsatı sunmaktadır (Husserl, 1975).

Literatürde yerinde yaşlanma alanıyla ilgili oldukça önemli tezler ve makale çalışmaları bulunmaktadır. Yaşlıların, yerinde yaşlanma deneyimleri ve sosyal gereksinimlerini ortaya koyan bir dizi çalışma bulunmaktadır. Yaşlı-mekan ilişkisi bakımından kentsel dönüşüm ve yerinde yaşlanma, Ahmed Hamza Alpay’ın Yerinde yaşlanma olgusunu etkileyen faktörler: Ankara Mülkiyeliler Birliği örneği, Hamza Kurtkapan’ın Yerinde Yaşlanma ve Yerel Yönetim Uygulamaları: İstanbul Örneği gibi çalışmalar yerinde yaşlanma olgusu açısından literatüre önemli destektir. Yaşlı bireylerin sorunlarının yerel yönetimler tarafından paylaşılması gerektiğini vurgulayan bu çalışma, yerinde yaşlanan ve yerel yönetimden hizmet alan yaşlı yetişkinlerin birebir görüşleri üzerinden gerçekleşen bu çalışma alana farklı bir perspektif sunarak açığı kapatmaya adaydır. Yerinde yaşlanmaya destek veren Türkiye’nin ilk evde bakım ve sağlık hizmet çalışmalarından biri olan Samsun Büyükşehir

Belediyesi üzerine yapılmış bir teorik ya da alan araştırmasının bulunmaması, bu çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Örneklem

Araştırma, Samsun il merkezi ve merkez ilçede yaşayan, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Birimine üye olan 65 yaş ve üzeri 50 yaşlı yetişkin ile sınırlıdır. Bu çalışmada, amaca uygun ve nitelikli bilgilere ulaşabilmek amacıyla, amaçsal örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda, araştırmacı, problemi ve araştırma sorusunu en iyi şekilde kavramasına yardımcı olabilecek bireyleri ve yerleri kasıtlı olarak seçmektedir. Bu durum, araştırmacının, çalışma için bireyleri ve mekânları bilinçli bir şekilde belirlediği anlamına gelir. Çünkü bu kişiler, araştırmanın merkezindeki fenomenin ve problemin daha iyi anlaşılmasına yönelik değerli bilgiler sunmaya istekli olacaktırlar (Creswell, 2013: 156). Amaçlı örnekleme, araştırmacıların belirli özelliklere sahip katılımcıları seçerek derinlemesine ve zengin veri elde etmeyi hedefledikleri bir yöntemdir. Bu yaklaşım, araştırmanın amacına ve sorularına en uygun yanıtları verebilecek bireyleri veya grupları seçme esasına dayanır. Amaçlı örnekleme, özellikle nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılır, çünkü bu yöntemin temel hedefi, belirli bir fenomeni daha derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde anlamaktır.

Çalışmanın örneklem grubunu, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Merkez Birimine üye olan ve yerinde yaşılan, belediyenin evde bakım hizmetlerinden yararlanan 50 yaşlı yetişkin oluşturmaktadır. Evinde destekli yaşılan yaşlı yetişkinlerin, yerinde yaşlanma algısını anlayabilmek adına bu katılımcı grup hedeflenmiştir. Bu bağlamda araştırmacı ile görüşmeyi kabul eden 50 yaşlı yetişkin ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır (Tablo 1). Yerel yönetimin ilgili birimi ile görüşülüp katılımcılar gönüllülük ilkesine göre belirlenmiştir. Geniş ve zengin verilere ulaşmak adına Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne üye olan, farklı ilçe ve mahallelerde yaşayan, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahip katılımcılar örnekleme oluşturmuştur. Görüşmeler, amaçsal örnekleme yöntemiyle, 65 ile 95 yaşları arasındaki özerk, hareketli ve engelli yaşlının evinde, katılımlı gözlem ve kişiyle derinlemesine görüşme tekniği ile yapılmıştır. Katılımcıların, incelenen fenomeni deneyimlemiş olmaları gerektiğinden amaçlı örnekleme, çalışılan konuyu keşfetmek, anlamak ve derinlemesine içgörü kazanmak amacıyla doğrudan bilgi sağlayabilecek kişilere ulaşarak zengin ve ayrıntılı veri elde etmeyi hedeflemektedir (Merriam, 2018).

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Bu çalışmada, yaşlı bireylerin yerinde yaşlanma deneyimlerini, ev ve çevre algılarını, sosyal ilişkilerini, bağımsızlık ve güvenlik hissini ve belediyeden aldıkları hizmetlerden yararlanma durumlarını incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formu, katılımcıların ev ortamlarını, günlük yaşam örüntülerini ve yerel hizmetlerden elde ettikleri destekleri detaylı şekilde ifade etmelerine imkân verecek şekilde tasarlanmıştır. Sorular, yerinde yaşlanma, mekân ve çevre ilişkisi, sosyal bağlar, evde bağımsız yaşam algısı ve belediye

hizmetlerinin etkilerini anlamaya odaklanmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini kendi perspektiflerinden aktarabilmelerini ve araştırmanın nitel derinliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Verilerin toplanması aşamasında Samsun Büyükşehir Belediyesi ile görüşme sağlanmıştır. 50 yaşlı katılımcının adres ve telefon bilgileri yaşlı bireylerin bilgisi dâhilinde gönüllü katılımcılardan alınmıştır. Veri toplama süreci, Eylül 2022'de başlamış Ağustos 2023'te sona ermiştir. Araştırmacı, aynı soru üzerinden bireysel görüşmelere başlamıştır. Veri tipi, görüşme, gözlem ve fotoğraf çekimi şeklinde olmuştur. Katılımcılar olabildiğince özgürce düşünmeye ve "kabul edileni" sözelleştirmeye teşvik edilmiştir. Tüm düşüncelere eşit değer verildiği vurgulanmıştır. Yaşlılarla yapılan tüm görüşmeler katılımcı rızasıyla ses kaydına alınmış ve toplamda 1579 dakika kayıt altına alınarak analize dâhil edilmiştir. Görüşmeler ortalama 39,47 dakika (20 ile 66 dakika arasında) sürmüştür. Belediyeden alınan katılımcı adreslerine zaman zaman belediye personeli gidilmiştir. Görüşme süresi, yaşlının evinde kalma süresini ifade etmektedir. Görüşmeler sohbet öncesi, sohbet ve sorular eşliğinde tamamlanmıştır. 43 kadın ve 7 erkek katılımcıyla araştırma amacına uyacak şekilde planlama edilmiştir. Evde bakım alan yaşlıların, yerinde yaşlanma algıları ile aldıkları hizmet ilişkisi değerlendirilmiş olup önceden belirlenmiş sorulara bağlı kalınarak ses kaydı alınmıştır. Görüşmeler sırasında alınacak olan ses kaydının, kişilerde tedirginliğe sebep olabileceği düşüncesi ile görüşme öncesi psikolojik danışmanlıkta uygulanan yapılandırma tekniği ile kişilere samimiyet ve güven duygusu verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca katılımcıların belediyeye olan güvenleri araştırmacıya karşı ön yargıyı azaltmıştır.

Görüşme dokümanları okunarak ses kayıtları deşifre edilmiştir. Ses kayıtları dokümanlar, fotoğraflar aynı zaman diliminde incelenerek çözümleme gerçekleşti. Katılımcıların kimliklerini korumak adına, isim ve soy isimlerin baş harfleri kullanılmıştır. Kodlama aşamasında veriler okunarak, kelime ve cümlelere ayrılarak temalar geliştirilmiştir. Veri analizi; örüntüleri ve temaları belirleme, kategorize etme, anlamlandırma ve sonuç çıkarma sürecini içermektedir. Yerinde yaşlanmanın, evin, mahallenin, çevrenin ve destekli yaşamının katılımcılar için ne anlama geldiğine dair temel temaları, kalıplar, gözden geçirilerek ve yorumlanarak, kategori içeriğine göre analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tematik analiz ve betimsel analiz teknikleri temel alınmıştır. Tematik analiz, katılımcıların deneyimlerini ve anlam dünyalarını ortaya çıkaran, hem özcü/gerçekçi hem de yapısalcı bir çerçevede kullanılabilen esnek bir yöntemdir (Çarıkçı vd., 2024). Buna karşılık betimsel analiz, görüşme ve gözlem gibi yollarla elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesine, doğrudan alıntılarla desteklenmesine ve sistematik biçimde sunulmasına dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Araştırmada manuel kodlama yapılmıştır. Görüşme notları, ses kayıtları ve gözlem notları veriler incelenerek temalaştırılmıştır. Genel anlam üzerinden tekrar eden belirli ifadeler kategorilere ayrılmıştır. Katılımcı düşünceleri üzerinden kodlar oluşturulmuştur. Araştırma soruları ile bağlantılı olarak verilerin anlamlarını ortaya çıkaracak temalar oluşmuştur. Kodlama sonucu ortaya çıkan temalar, daha geniş bağlamda yorumlanmış ve sonuç oluşturulmuştur.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların 43'ünün kadın, 7'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların medeni durum dağılımına bakıldığında, 41 kişinin dul, 7 kişinin evli ve 2 kişinin bekâr olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 9 katılımcının bakım ihtiyacının bulunduğu saptanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu geniş konutlarda yaşamaktadır; ancak örnekleme 1+1 dairede oturan herhangi bir yaşlı yetişkin bulunmamaktadır. Buna rağmen, konutların fiziksel büyüklüğü yaşam kalitesini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilememektedir. Zira katılımcıların önemli bir kısmı, ısınma ve doğalgaz maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle yaşamlarını tek bir odada sürdürmek zorunda kalmaktadır. Özellikle soba ve doğalgaz ile ısınan yaşlı yetişkinlerin, yılın yaklaşık altı ayını yalnızca bir odada geçirdikleri ifade edilmiştir.

Çalışmada bireylerin yerinde yaşlanmaya yönelik düşünceleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevap ana temalara ayrılmıştır. Bu ana temalar; “Bağımsızlık ve Özerklik”, “Aitlik ve Kimlik”, “Toplum Hizmeti ve Destek”, “Çevresel Faktörler”, “Ekonomik Durum”, şeklinde sıralanabilir.

Bağımsızlık ve Özerklik:

Yaşlı yetişkinlerin “yerinde yaşlanma” olgusuna dair algıları ve eve yükledikleri anlamlar incelenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, evde olmayı bağımsızlık, özgürlük ve özerklikle ilişkilendirmiş; yaşamlarının denetimini kendi ellerinde tutabilmenin iyi oluşlarının temel bir bileşeni olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu evde yaşamının iyi oluşları üzerindeki olumlu etkilerini farklı ifadelerle dile getirmiştir. Bununla birlikte yalnızca bir katılımcı, evinde yaşlanmak yerine huzurevinde yaşamayı tercih edeceğini belirtmiştir. Bu katılımcı, Samsun merkez ilçeye bağlı bir köyde (mahallede) tek başına yaşayan yaşlı bir erkektir.

Katılımcı (N.K. Kadın,74): *“Hiç kimseye hesap vermiyorum, bu yaştan sonra da bana kimse karışamaz, canım isterse yemek yapıyorum, istemezse yapmıyorum. Hürüm, ama bir de sokağa çıkabilsem tam hür olacağım.”*

Katılımcı, (S.K. Kadın, 82):

“Kimseye bağlı değilim, kimsenin denetiminde yaşamak istemiyorum. Kızım, damadım, bazen istiyor kendi evlerine götürmeyi, ancak yok ben kimsenin gözüne bakamam. Kimsede, benim gözüme bakmasın. (Gülüşerek). Canım istiyor şarkı söylüyorum, canım istiyor cümbüş çalıyorum, canım istiyor uyuyorum. Bu çok güzel bir duygu. Ayrıca tuvalet durumum var benim, bazen bez takıyorum, kaçırıyorum.”

Katılımcı (S.Ö. Erkek, 90):

“Evde olmak hürriyettir, bakım evi ya da huzur evine gidip hürriyetimi kimseye kaptıramam.” (Kore gazisi, görüşmelerden aylar sonra evinde vefat etmiştir.)

Ev, kişinin kontrolü elinde tuttuğu bir yerdir. Kimse sana ne yapacağını söyleyemez. Bağımsızlığı uygulama alanıdır. Ev, benliğin bir uzantısını, bireyselleşmesini, benliğin bütünlüğünün korunmasını ve bir kişi olma duygusunun teşvik edilmesini yansıtır (Gitlin, 2003: 630).

Katılımcı, (B.H. Kadın, 73):

“Evimde olmak her zaman isterim. Evimde, özgürüm. Evim, büyük bana. Ama evin her odasını kullanıyorum. Ben, 45 yıldır geniş eve alıştım. Rahat ediyorum.”

Katılımcı (E.D. Kadın,95):

“Ben kendi evim dışında bir yerde yaşayamam, çocuklarımla yaşayamam. Onların hayatı başka benim hayatım başka. Ben, sessiz yer ararım, huzurlu yer ararım. Şekerli yemem, tuzlu yemem, kimseye uyamam, kimse de bana uyamaz. Evimde olmak huzur, güven. Evimde özgürüm.”

Katılımcılar (T.G. 82, Çift A.G.80):

“Başka yerde yaşamayı, bakımı, Allah muhtaç etmesin, muhtaç etmeden alsın canımı. Otur diyenimiz yok, kalk diyenimiz yok, canımızın istediğini yapıyoruz, karışanımız yok. Evde olmak bizim için avantaj.”

Bu bulgular genel olarak katılımcıların “yerinde yaşlanma” sürecinde evin bağımsızlık, özgürlük, kontrol ve huzur ile özdeşleştirildiğini göstermektedir. Ev, yalnızca fiziksel bir mekân değil; aynı zamanda bireylerin kimliklerini, özerkliklerini ve yaşam doyumlarını sürdürdükleri bir alan olarak görülmektedir. Neredeyse tüm katılımcılar için evde kalmak iyi oluşun ve psikolojik direncin temel kaynağı iken, yalnızca tek bir katılımcının huzurevini tercih etmesi, bireysel farklılıkların da göz ardı edilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede çalışma, yaşlı bireylerin kendi evlerinde kalma arzusunun, sosyal politikalar ve bakım hizmetleri açısından dikkate alınması gereken kritik bir dinamik olduğunu ortaya koymaktadır.

Aitlik ve Kimlik:

Ev sahibi olmanın değeri, kültürel olarak tartışılmazdır. Ev sahibi olma yolunda ilerleyebilmek, yaşam yörüngesindeki en önemli kilometre taşlarından biri olarak kabul edilir. Ev, güçlü bir başarı duygusu, çok çalışarak ve kişinin kendine güvenerek edindiğidir. Evler, meskenlerden daha fazlasıdır; kişisel anlamlarla doludurlar. Sosyal bir yer olarak, insanların başkalarıyla olan ilişkileri, yerler, alanlar ve şeyler hakkındaki fikirleri kapsar ve bu haliyle insanların, kendilerini resmetme biçimleriyle yakından bağlantılıdır. Katılımcı (M.B. Kadın,73) yaşlı yetişkinin oturduğu ev, eşiyile birlikte yıllar öncesinde inşa edilmiştir. Müstakil, bahçesinde renk renk çiçeklerin olduğu evin çevresi apartman ve siteler ile dolmuştur. Kendisinin evi ile ilgili söylemleri şöyledir: *“Ben bu evi ne zorluklar içerisinde yaptım, ah kızım. Çocuklarımı nasıl aç kalarak büyüttüm, bu evin içinde. Bu ev, benim her şeyim. Her yanı ben. Şimdi ne eşim ne çocuklarım yanımda. Bu bahçe bana yetiyor. Mümkün değil, gidemem buradan.”*

Katılımcı, (M.B. Kadın, 70):

“Ben üç yıl önce yalnızlığa dayanamayıp yeniden evlendim. Kocam buranın köyünde oturuyor. Ben dedim, gel burada oturalım. Anlaştık iki, üç ay hem burada benim evimde hem onun evinde dönüşümlü kalıyoruz. Ev, benim hayatım, iyi kötü anılarım var. Ben evimi bırakamam.”

Katılımcı, (Ş.A. Kadın,77): *“Bu evi ben yaptım ve içinde öleceğim. Bu evi bu kadar çok seviyorum. Ben bir yaşam inşa ettim, ev değil. Bu evi kalbimin derinliklerinden inşa ettim; Burada her şeyi inşa ettim. Kalbim ve ruhum onun içinde, kimseye veremem.”*

Katılımcı, (İ.K. Erkek, 74):

“Ben evimde, kuşlarımı besliyorum, bak burada güvercinlerim var. Kimse yok kızım, bunlar benim arkadaşım. Güvercinlerin beni ziyaret etmesi, benim onlara yemek vermem, beni eve bağlıyor.”

Katılımcı, (T.G. Erkek, 82) görüşleri şöyledir:

“Mahalleden memnunuz ama eski hava yok ki, eski mahalle, eski komşuluk diye bir şey yok ki, havası kalmadı artık, eskide kaldı artık onlar. Medeniyetin bazı getirdiği şeyler var, şuradan gelip geçiyor insan. Bazen yadırgıyoruz bu durumu, buradan önceki mahallemi çok arıyorum.”

Bu bulgular, mekânın toplumsal bir inşa olarak, yaşlı yetişkinlerin kimliklerini, aidiyet duygularını ve yaşam öykülerini yeniden ürettikleri bir zemin olduğunu ortaya koymaktadır. Ev, bireyin yalnızca barınma ihtiyacını karşılayan fiziksel bir mekân değil; aynı zamanda toplumsal bellek, kültürel değerler ve kuşaklar arası aktarımın somutlaştığı bir sosyal alandır. Yaşlı yetişkinler için evin yalnızca fiziksel bir mekân değil; geçmişle bağ kurulan, kimliğin ve aidiyetin yeniden üretildiği bir alan olduğunu göstermektedir. Katılımcıların evle kurdukları güçlü bağ, evin toplumsal ilişkiler, kültürel değerler ve kişisel anılarla bütünleşmiş bir yaşam mekânı olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplum Hizmeti ve Destek:

Katılımcılardan (E.D. Kadın,95), belediyeden; ev temizliği, kişisel bakım, banyo, sağlık hizmeti ve psikolog desteği hizmetlerini almaktadır. Kurum desteğine olan ihtiyacını şöyle ifade etmektedir:

“Ben kurşunlanmış bir çınarım. Atatürk öldüğünde ben on yaşındaydım. Belediyeden hizmet almasaydım, yaşayamazdım. Evimi temizleyemem, banyomu yapamam, iki kişi geliyor çok güzel yıkıyorlar beni, giydirenler, temizliyorlar. Bu hizmet gelmeseydi, bakım evine giderdim. Benim çocuğum, çocuğum kimse gelip bana bakmaz. Çok üzülüyorum, onları nasıl büyüttüğümü ben bilirim. Benim torunum arada gelip ihtiyaçlarımı alıyor.”

Katılımcı (N.S. Kadın,68):

“Evde yaşlanmak güzel ama sürekli evde olmak değil, ben atıyorum kendimi dışarı sık sık. Şuan belediyeden bana gelen temizlik hizmeti biçilmiş kaftan”

Katılımcı, (G.U. Kadın, 76):

“Ben uzun yıllardır belediyeden hizmet alıyorum. Evim temizleniyor, yıkanıyorum, psikoloğum geliyor, şimdi fizik tedaviye başladım. Çok iyi geldi. Hepsi benim kızım gibi, bu evin neşesi hepsi. İyi ki varlar.”

Katılımcı, (A.Ç. Kadın, 86):

“14 yıldır belediye bakıyor bana, her şeyimi yaparlar. Banyomu yaptırırlar, saçımı tararlar, kremimi bile sürerler. Temizliğimi, yemeğimi yapıyorlar. Tırnaklarımı, saçlarımı keserler.”

Türkiye sağlık araştırması sonuçlarına göre 2019 yılında yaşlı nüfus içinde banyo yapma/duş almada zorluk yaşayanların oranı %22,1'dir. Bu oran kadın yaşlılarda daha fazladır. Yaşlı erkeklerde bu oran %14,5, yaşlı kadınlarda %28'dir. Diğer taraftan, yaşlı nüfus içinde yatağa girme/kalkma veya sandalyeye oturma/kalkmada zorluk yaşayanların oranı %20,6 olmuştur.[†]

Katılımcı: (C.D. Erkek, 73):

“Belediyeden bana gelen psikolog beni yaşama bağladı, hastalandığımda onun sayesinde ambulans geldi, yoksa ölebilirdim. Benim için eşsiz bir dost, arkadaş, aile oldu bana.” ifadesi evde bakım çalışanlarının, katılımcılar tarafından “aile gibi” tanımlanması, profesyonel bakım hizmetlerinin kültürel olarak ailevi bağlarla bütünleştiğini göstermektedir. Bu durum, hem yaşlı bireylerin mahremiyetini koruma hem de bakım ilişkisine duygusal anlam katma açısından önemlidir.

Katılımcı, (E.D. Kadın, 95):

“Yaşlıların, insana ihtiyacı çok. Yaşlılar, bir araya gelip muhabbet etmeli, dört duvar arasında kalmamalıyız. Ben kaldım dört duvar arasında. Allah'ıma yalvarıyorum, aklımı kaçırmayayım diye. Belediye, biz yaşlıları, etkinliklerle sık sık bir araya getirmeli.”

Katılımcı, (L.Ü. Kadın, 78):

“Belediyenin desteği benim için çok iyi, en çokta psikolog bana destek oldu. Alzheimer eşime baktım yıllardır. Hastaneye gitmek benim için çok zor oluyor. Bu konuda yanımızda olmalarını isterim. Getirip götürsünler yanımızda dolaşsınlar yeter.”

Katılımcıların ifadeleri, belediye tarafından sunulan evde bakım hizmetlerinin yalnızca fiziksel ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda psikososyal destek sağladığını ortaya koymaktadır. Hizmetlerin temizlik, banyo, yemek ve sağlık bakımını kapsaması, yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını korumalarına katkıda bulunurken, psikolog desteği ve sosyal etkileşim fırsatları onların yalnızlık duygusunu azaltmakta ve yaşam kalitelerini artırmaktadır. Profesyonel yabancıların (evde bakım çalışanları) bir yakınlık alanına girmesi bazen danışanla ailevi bir ilişki kurularak gerçekleştirilir. Böylece, yabancı bakıcı tarafından sağlanan aile tipi görevler, uygun şekilde yeniden

[†] https://www.aile.gov.tr/media/115108/eyhgm_istatistik_bulteni_temmuz2022.pdf. s.90.

yapılandırılabilir. Mahremiyet ve mahremiyet alanı korunabilir. Yaşlı, evde bakım çalışanlarını hayali akraba olarak "benimseme" yoluyla, aile bakımının kültürel ideal duygusunu sürdürebilir. Bu aynı zamanda yaşlının evde bakım çalışanından akrabalık beklentisiyle, geçici bir çalışanın "atanan" görevlerinin çok ötesine geçebilir. Ek olarak, hayali akraba ilişkisinin evde bakım çalışanın işinde olumlu bir duygu ve anlam duygusu sağladığı görülmektedir.

Çevresel Faktörler:

Yaşlı bireylerin çevresel faktörlerle kurdukları ilişkiler, yalnızca fiziksel mekânın özellikleriyle sınırlı kalmayıp, komşuluk bağları, mahalle güvenliği ve gündelik yaşam alışkanlıkları üzerinden de şekillenmektedir. Komşuluk ilişkileri, yaşlı bireyler için hem gündelik destek hem de sosyal sermayenin önemli bir kaynağı olarak ortaya çıkmakta; mahalle güvenliği ise bireylerin mekâna olan aidiyetini ve huzurunu doğrudan etkilemektedir. Ayrıca, yıllar içerisinde oluşan rutinler ve mekânsal alışkanlıklar, yaşlıların çevreleriyle kurdukları bağın sürekliliğini sağlamaktadır. Bu bağlamda çevresel gerontoloji, yaşlı bireylerin yerinde yaşlanma sürecinde sosyal ilişkiler, güvenlik algısı ve alışkanlıkların birbirini tamamlayan unsurlar olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bağlar ve Komşuluk:

Yaşlıların aktif kalabilmesi adına, toplumdaki sosyal, kültürel alanlara katılım sağlaması şüphesiz onların toplumla ve çevresi ile bütünleşmesi açısından oldukça etkilidir. Sosyal katılım; mahalle ve çevre koşulları, ulaşım şartları ile doğru orantılıdır. Yaşlıların ihtiyacına göre erişebilir olanakların sunulması, sosyal izolasyonun önüne geçilmesi, diğer kuşaklarla iş birliği oluşturacak platformların oluşturulması, yaşlıların sosyal katılımını kolaylaştıracaktır. Bulgular şunu göstermektedir ki, belli bir sosyo-ekonomik seviyede kalan, belediyeden çok sayıda hizmet alan üyelerin sosyal katılımları oldukça zayıftır. Bu sebeple, sosyal katılım ve sosyal destek, yaşam boyunca sağlık ve esenlik ile güçlü bir şekilde bağlantılıdır. (WHO,2007: 38) Katılımcılardan (İ.K. Erkek, 74) çevresinde var olan sosyal alanları ve olanakları çok bilmediğini ancak kendisinin yakın arkadaşları ile sık sık buluştuğunu ve onlarla bir araya gelmenin kendisini yenilediğini belirtmiştir: Katılımcı, (F.D. Kadın, 67): *“Öyle etkinliklere pek katılmıyorum. Mahallede dolaşıyorum sadece. Yakınlarımda bir yer olsa, arkadaşlar gitse, belki bende giderim. Okumam yazmam da çok yok anlamam öyle şeylerden pek.”*

Katılımcı, (S.Y. Kadın, 65):

“Ben çok isterim, keşke yakınlarda sosyalleşebileceğim yerler olsa, ama engelli sayılıyorum ben. Otobüse binemiyorum. Yürüme çok uzaklara gidemem. Oturduğum yer her şeyden mahrum. Daha hareketli bir yere taşınmak isterdim. Ama komşularımı bırakmam.”

Katılımcı, (E.S. Kadın, 70):

“Benim hiçbir sosyal yaşamım yok. Koah hastasıyım ve sürekli aletlere bağılıyım. Dışarıdan herkesi de eve kabul edemiyorum.”

Katılımcı, (A.M. Kadın,75):

“Bu mahalle biraz mahrum alan. BİM bile daha yeni geldi, çok ihtiyacımız var sosyal alanlara, ben taşıyamıyorum aldıklarımı, komşunun kızı taşıdı. Ben çok yalnız hissediyorum, yalnızlığımı paylaşacak biri olsun, bir etkinlik olsun isterim. Belediye bizim gibi yaşlıları yalnız bırakıyor. Sık sık etkinlik yapılırsa bizi alıp götürseler çok iyi olacak”

Yaşlılar yaşadıkları yere yakın alanların olmasını, belediyenin kendilerini bu alanda desteklemelerini istemişlerdir. Belediyenin zaman zaman sosyal alan gezileri ve eğlencelerine katılan katılımcılar, bunların daha sık olmasını isterken oldukça memnun kaldıklarını bildirmişlerdir. Ancak destekli ve maliyetsiz faaliyetlere katılabilecek yaşlı sayısı oldukça fazladır. Özellikle hareketleri kısıtlı, ulaşım sıkıntısı yaşayan, yalnız yaşayan, kişisel güvenlik problemlerini sorun eden yaşlılar için belediyenin düzenlediği sosyal etkinlikler yeterli olmaktadır.

Katılımcı, (N.S. Kadın, 68):

“Ben ne istiyorum biliyor musun? Şöyle yeşil, havası temiz olan bir yerde arkadaşlarımla benim gibi olan insanlarla oturup zaman geçirebilmek. Ama çevremde böyle bir yer yok varsa da benim tek gitmem zor.”

Dini faaliyetler ve inanç toplulukları içinde sosyalleşme, yaşlı insanlar için önemli bir katılım şeklidir (WHO,2007:40). Özellikle dini bayramlar, ramazan ayı boyunca akşam teravileri, gündüz kuran kursları ve sohbetleri, yaşlıların sosyalleşme araçlarındandır. Katılımcılardan (C.D. Erkek, 73) “dini bilgiyle camide gördüğü saygının kendisini iyi hissettirdiği” belirtmiştir. Yaşlı insanlar, yerel inanç toplulukları içinde iyi tanınıyor ve saygı görüyor olabilir. Bu topluluklar genellikle sıcakkanlı ve kapsayıcıdır ve tecrit olma riski taşıyan kişilerin katılımını kolaylaştırır. (WHO,2007: 40)

Katılımcılardan (N.Y. Kadın, 67) uzun yıllardır aynı mahallede, cami ve sohbet arkadaşları ile bir araya geldiğini, kuran okuduklarını ve birbirleri ile yardımlaştıklarını ifade etmektedir: *“Sabah saat 09.00-11.00 arası birlikteyiz. Bu benim için çok iyi bir zaman.”*

Katılımcı, (Ş.S. Erkek, 76):

“Sabah kahvaltımı sahilde yapıyorum. Denize giriyorum, yürüyüş yapıyorum. En az 3 saat geçiriyorum dışarıda. Bazen akşamüzeri de gidiyorum sahile bana yakın. Tek başımayım. Hayal kuruyorum. Düşünüyorum. Böyle mutluyum. Kahveye gitmem ben. Benim yaşımdakiler gidiyor, boş boş siyaset konuşuyorlar. Kafam uymuyor onlara. Eski zamanlar gibi değil, tadı yok insanların.”

Güvenlik kontrolü ve Mahalle:

Mahalleye aşinalık, uzun yıllar yaşama ve yaşamla kurulmuş ilişkiler komşulukları pekişmektedir. Mahallesinde uzun zamandır vakit geçiren yaşlıların kendilerini güvende hissettikleri ve komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu gözlemlenmiştir. Mahallesinde 5 yıl altı süreyle ikamet eden yaşlı, kendisini tedirgin ve soyutlanmış hissetmiştir. Katılımcı, (Ş.S. Erkek, 76): *“45 yıldır bu mahalledeyim. Başka*

yerde yapamam. 35 yıldır aynı apartmandayım. İlk taşınanlardan bir ben kaldım. Apartmanda genelde dul kadın kardeşlerim kaldı aramız iyidir. Ben mahallede bisiklet tamircisiyim. Çocuklarla, gençlerle aram iyidir.”

Katılımcı, (Ş.Y. Kadın,70):

“Ben burada çok güvendedim, çevreyi biliyorum, evin her yanı benim izlerim, amcanın, çocukların izleri.

Katılımcı, (D.D. Kadın, 78):

“Komşularım olmazsa ben yaşamazdım, komşular kapımı hiç boş bırakmıyor. Kaza geçirdim. Bana hep onlar baktı. Allah razı olsun komşularımdan ve belediyeden. Kurana gidiyordum, camideki arkadaşlarım onlar bana hep destek oldu.”

Katılımcı, (S.Y. Kadın, 65):

“Benim fil hastalığım var, her arabaya binemiyorum. Ama gezmeyi dışarı çıkmayı çok seviyorum. Çevremde hiçbir şey yok. Ne sosyal alanım var ne bir park. Komşularımı seviyorum ama mahallemi sevmiyorum. Mahrumiyet bölgesi.”

Katılımcı, (N.S. Kadın, 68):

“Bu mahalleyi seviyorum, daha iç içe. 11 yıldır bu evdeyim, komşularım çok iyi, seviyorlar beni, ailemden bir bayramda bile gelen olmadı, burada yoklar, biz yaşlılar için komşu aile yerine geçiyor.”

Katılımcı, (A.M. Kadın, 75):

“Ben 40 yıldan fazladır bu mahallede bu evdeyim. 1978’de geldim buraya. Evimde sorunlarım var, kızımın yanına yakınlarına gitmek isterim ama hem kirayı göze alamıyorum hem de alıştım ben buraya bu saatten sonra mahalleyi bırakıp gitmek de zor geliyor. Mahallem güvenilir.”

Katılımcı, (N.Y. Kadın, 67):

“Mahallemden çok memnunum. 47 yıldır bu mahalledeyim ben. Bu eve evlendim, bu evi kocamla birlikte büyüttük. Komşularım eski komşularım. Evime iki kez hırsız girmesine rağmen mümkün değil ayrılamm ben buralardan.”

Katılımcı, (S.Ö. Erkek, 90):

“Beni burada herkes tanır. Herkes gelir gider evime. Bizim çocuğumuz yok, komşuların çocukları bizim çocuklarımız oldu, hepsi elimde büyüdü. Hala bayramda harçlıklarını almak için zile basarlar. İhtiyacımı karşılar komşularım.”

Katılımcı, (B.H. Kadın, 73):

“45 yıldır buradayım. Mahallemden, komşulardan, ayrılabilceğimi zannetmiyorum, çok üzülürüm ve çok yaşamam diye düşünüyorum. Allah korusun. Beşinci katta oturuyorum, asansörüm yok. Param

olsa da buradan başka bir yere gitmem, çok alışkınım buraya. Güvende hissediyorum. Evlatlarımdan görmediklerimi komşularımdan görüyorum. Torun ve akrabalarımda hiç iş yok, benciller hepsi.”

Ekonomik Durum

Maddi yetersizlikler, sağlık hizmetlerine erişim, ev bakım hizmetleri ve günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamada önemli engeller oluşturmaktadır. Sosyolojik perspektiften ekonomik kaynakların sınırlılığı ve maddi kaygıların yaşlı bireylerin bağımsız yaşam sürme ve yerinde yaşlanma deneyimleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir (Phillipson, 2007). Bu durum, yerel yönetimlerin, yaşlıların ekonomik güvenliğini destekleyecek eşitlikçi ve sürdürülebilir hizmet politikaları geliştirmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Maddi Kaygılar ve Talepler:

Katılımcılar, evde yaşlanma süreçlerinde ekonomik koşulların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini vurgulamışlardır. Maddi yetersizlikler, sağlık hizmetlerine erişim, ev bakım hizmetleri ve günlük ihtiyaçların karşılanmasında engel teşkil etmektedir. Bazı katılımcılar, belediye hizmetlerinin kesilmesinden veya hizmetlere erişimdeki eşitsizlikten yakınmış, mevcut maaşlarının temel ihtiyaçları karşılamada yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı, (A.M. Kadın, 75):

“Ben en çok hastaneye gitmekte zorlanıyorum. Araç sorunun var. Uzakta hastaneler. Araba çağırsan çok para, ha deyince kimse de yanıma gelemiyor. İşimi halledebilmek için hastaneye gitmem konusunda yardımcı olmasını isterim belediyenin.”

Katılımcı, (Ç.Ş. Kadın, 80):

“Yaşlıyız biz, kimsemiz yok. Devlet bize bakıcı versin, benim çocuğum yok, evimin boyası ve tamiri için yardım edilsin istiyorum. Hastaneye gitmek için, ilaçlarımızı almak için birine ihtiyaç duyuyoruz. Benim temizlik hizmetimi kestiler, daha çok ihtiyacı olana vereceklermiş. Neye göre alıyorlar bu kararı. Torpili olan hizmet alıyor ”

Katılımcı, (R.Ş. Kadın, 75):

“Benim hizmetlerimden kesilen oldu, bir psikolog geliyor bana o kadar. Neymiş maaşım asgari ücreti geçiyormuş. Ben geçinemiyorum hangi parayla temizlikçiye para vereyim. Bugün temizlikçi parası bile artmış.”

Katılımcı (H.K. Kadın, 80) :

“El işi yapıyorum, bir şeyler örüyorum ya da tığ işi yapıyorum. Bunları, zaman geçirmek için yapıyorum. Sonra satıyorum almak isteyenlere, patiklerim çok güzel. Bana ek gelir oluyor.”

Bazı yaşlılar ek gelir elde etmek için el işi ve küçük üretim faaliyetleri yürütmekte, bu sayede hem zaman geçirmekte hem de mali açıdan destek sağlamaktadır. Bulgular, ekonomik kaynakların sınırlılığı ve maddi kaygıların, yaşlı bireylerin bağımsız yaşam sürme ve yerinde yaşlanma

deneyimlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik hizmetlerde eşitlikçi ve sürdürülebilir bir politika geliştirmesinin önemini ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Evde yaşamak ve yaşlanmak, insanların ait hissettiği fiziksel bir odayı, sürekliliği, kimliği ifade etmektedir. Yerinde yaşlanmak, dış hayata açılan önemli bir düğüm noktasıdır. Aynı zamanda kavram, yaşlıların yaşadığı yerde, aynı evin içerisinde yaşamakta olduğu veya yaşamış olduğunu aile ilişkileriyle, duygularını bütünleştirmeyi ifade eder. Yapılan görüşmeler neticesinde, evin önemi ile bağlantılı olarak, ailenin ve tanıdık çevrenin de önemi ortaya çıkmaktadır. Yaşlıların büyük çoğunluğu, fiziksel ya da zihinsel yetersizlikleri olsa veya çok ileri yaşlara ulaşırsalar bile, kendi evlerinde kalmayı tercih etmektedir. Bu, insanın temel arzularından ve kültürel isteklerinden biridir. Özellikle kişi kendini iyi hissetmediğinde, tanıdık ve rahat bir çevrede olma ihtiyacı duyar (Kalınkara ve Arpacı, 2013:57). Yaşlılar genellikle uzun süredir sahip oldukları evlere derin bağlar geliştirdikleri için, daha özel konaklama alanlarına taşınmak veya çocukları ile aynı evde yaşamak istememektedirler. Evlerinde kalma isteğini oldukça yüksektir. Yerel mahremiyeti koruma güdüsü daha belirgindir. Katılımcıların evlerine duyduğu bağ, Rowles'in (1978) içsellik teorisinin üç boyutu ile açıklanabilir: Fiziksel içsellik, evde uzun süre yaşamanın kontrol ve rutin oluşturmaya katkı sağlarken; sosyal içsellik, evde ve mahallede kurulan ilişkiler aracılığıyla sosyal kimliği destekler; otobiyografik içsellik ise anılar ve geçmiş deneyimler yoluyla mekâna duyulan duygusal bağları güçlendirir. Bu bağlamda, mahalle ve komşuluk ilişkileri, özellikle hareket kabiliyeti kısıtlı yaşlılar için hem sosyal destek hem de sosyalleşme açısından kritik öneme sahiptir (Golant, 2003; Logan, 1994). İnsan yaşlandıkça yer bağlılığının güçlendiği görülmektedir. Yaşlı yetişkinler evleriyle derin bir bağa sahiptir. Eve ilişkin anlayış ve eve olan bağların, benzersiz bir şekilde kişisel olduğu görülmüştür. Ev fikrinin fiziksel bir boyuttan çok daha fazlasını kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu anlayış, "anıları ve imgeleri, arzuları ve korkuları, geçmişi ve bugünü" bütünleştiren yaygın ve karmaşık bir durumu kapsar (Pallasmaa, 1995: 133).

Araştırma bulguları, işlevsel kapasitenin yaşlı bireylerde bağımsız yaşamı doğrudan etkileyen temel bir unsur olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, mümkün olduğu sürece evlerinden ayrılmak istemediklerini belirtmişlerdir. Yaşlı bireyler için evden ayrılma düşüncesi, mevcut yaşam düzeninden ve sahip oldukları değerlerden vazgeçme anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, yaşlıların ev ile kurdukları duygusal bağın iki yönlü olduğu tespit edilmiştir: "teslimiyet" ve "umut bağlama." Literatürde de vurgulandığı üzere, aktif ve sağlıklı yaşlanmanın bir boyutu, hayatın büyük anlatılarının sona erdiği ve yaşamın ıssızlaştığı hissinden kaçınmakla ilişkilidir (Carpentieri ve Elliott, 2014: 120). Katılımcılar için bağımsız yaşam ve evde kalabilmek, yaşam doyumunu destekleyen önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ev içinde kendi işlerini sürdürebilme ve alışkanlıklarını koruma arzusu, birçok yaşlı için temel bir hedef olarak görülmüştür. Bulgular, bazı

katılımcıların ölene kadar evde yaşamayı planladıklarını, bazılarının ise gerekli olduğunda evlerini terk etmeye hazır olduklarını ortaya koymuştur.

Araştırma bulguları, yaşlı bireylerin yaşamlarını geçmişle kurdukları bağlar ve davranışsal örüntüler doğrultusunda sürdürdüklerini göstermektedir. Yaşanılan ev, mahalle, şehir ve aile, akraba, komşu gibi sosyal çevre unsurları, yaşlıların toplum içinde anlamlı bir yaşam kurmalarını destekleyen temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ancak yeni bir alanda yaşamaya başlayan yaşlı bireylerin, mahalle içerisinde güçlü sosyal ağlara sahip olmadıkları belirlenmiştir. Her iki grupta da yerel cemaatler, dernekler, sosyal kurs alanları ile düzenli gidilen dükkân ve kafelere güçlü bir bağlılık geliştirilmediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, mahallesiyle düzenli ilişki ağı bulunan yaşlı bireylerin, mahalle dışında yaşamaya başladıktan sonra da eski alışkanlıklarını sürdürmek amacıyla bildikleri ve alışık oldukları mekânlardan alışveriş yapmaya devam ettikleri saptanmıştır. Nitekim literatürde de belirtildiği üzere, çoğu komşuluk çalışmasının öncülü olarak “yer”in hâlâ önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır (Golant, 2003: 638). Özellikle büyük kentlerde mahalle değişikliklerinin yaşlı bireylerde sosyal dışlanma riskini artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Mahalledeki yakınlık, etkileşim olanakları ve buluşma fırsatları, yakın yaşam çevrelerine giderek daha fazla yönelenler için nispeten daha önemli hale gelebilir. Aynı zamanda evden dışarı çıkmakta zorlanan, kısıtlı alanda zaman geçiren yaşlı için mahalledeki komşuluk ilişkisi yardımlaşma ve sosyalleşme açısından önemlidir. Komşuluğun; yaşlılar için alternatif bir sosyalleşme biçimi olduğu hipotezi, geniş ağlara erişimi olmayan yaşlılarda yer ve yerelliğin önemiyle ortaya çıkar (Logan, 1994: 457). Özellikle çok yaşlılar için geçerli olan hareket aralığındaki azalma, uzun süredir yaşanan mahalleyi ve komşuları nispeten daha önemli hale getirir. Mahalledeki yakınlık, etkileşim olanakları ve buluşma fırsatları, yakın yaşam alanı içerisinde mahalle ve komşuyu yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline getirir.

Yaşlı bireylerin ekonomik koşullarının yerinde yaşlanma süreçleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, özellikle sağlık hizmetlerine ulaşım, ev bakımında kullanılan hizmetler ve günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamada maddi kısıtlılıklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Örneğin, bazı yaşlılar belediyeden aldıkları temizlik ve bakım hizmetlerinin gelir düzeylerine göre kesildiğini ifade etmiş, bunun evde bağımsız yaşamlarını sürdürmelerini zorlaştırdığını dile getirmişlerdir. Aynı zamanda, bazı katılımcılar el işi veya küçük üretim faaliyetleriyle ek gelir elde ettiklerini ve bunun yaşam kalitelerini kısmen iyileştirdiğini aktarmışlardır. Bu durum, yaşlıların ekonomik sermayesinin, bağımsızlıklarını sürdürme ve evde güvenli bir şekilde yaşama olanakları üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Sosyoekonomik kaynakların sınırlılığı, yaşlı bireylerin sağlık hizmetleri, ev bakımı ve sosyal katılım gibi temel ihtiyaçlarını etkileyerek, yerinde yaşlanma süreçlerini doğrudan şekillendirmektedir (WHO, 2015).

Yerel yönetimlerin sunduğu evde bakım, temizlik, psikolojik destek ve sağlık hizmetleri, yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını koruyarak güvenli bir şekilde evlerinde yaşamlarını sürdürmelerine doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu hizmetler, yalnızca temel fiziksel gereksinimlerin karşılanmasını değil, aynı zamanda psikolojik iyi oluşun desteklenmesini de mümkün kılmakta ve yerinde yaşlanma

sürecini güçlendirmektedir. Katılımcıların ifadeleri, evde bakım çalışanlarıyla kurulan ilişkilerin kimi zaman “hayali akrabalık” biçiminde sosyal destek işlevi gördüğünü ve mahremiyetin korunmasına da olanak tanıdığını göstermektedir. Bu bulgular, yaşlıların sosyal, ekonomik ve çevresel kaynaklarının bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasının başarılı yerinde yaşlanma için kritik önemde olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, politika yapıcılar ve yerel yönetimler için, evde bakım hizmetlerinin kapsamının genişletilmesi, yaşlı bireylerin yalnızca bakım değil aynı zamanda sosyal destek ağlarına da erişimini kolaylaştıracak stratejilerin geliştirilmesi önemli görünmektedir. Böylelikle yaşlı bireylerin bağımsız yaşam hedefleri desteklenebilir, sosyal dışlanma riskleri azaltılabilir ve aktif yaşlanma süreçleri sürdürülebilir hale gelebilir (Gitlin, 2003; Carpentieri ve Elliott, 2014).

Sonuç olarak, yerinde yaşlanma, yalnızca fiziksel mekâna değil, sosyal bağlara, ekonomik olanaklara ve yerel yönetim desteğine bağlı çok boyutlu bir süreçtir. Yaşlıların evlerinde kalma tercihleri, bağımsızlık, kontrol ve sosyal aidiyet duygularıyla doğrudan ilişkilidir ve yerel yönetim politikaları bu süreçte merkezi bir rol oynamaktadır. Yerinde yaşlanmayı destekleyen birçok toplum temelli müdahale, evde bakım ve destek hizmetleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Yerel yönetimlerin bu hizmetleri, yaşlının yerinde yaşlanmasını destekler ve güçlendirir. Sosyal destek ve etkileşimler, yaşlının; sağlık problemlerini, beslenme ihtiyacını, kişisel bakımını, psikolojik desteğini düzenlemede yardımcı olur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerinde yaşlanma ve evde yaşlanma, katılımcılar için özgürlük, rahatlık, huzur ve güvenle özdeşleşmektedir. Yaşlı bireyler, yalnızlık veya bağımlılık gibi zorluklara rağmen evlerinden taşınmayı tercih etmemekte; ev, hem fiziksel hem de psikolojik açıdan güvenli, mahremiyetin sağlandığı ve bağımsızlığın korunabildiği değerli bir alan olarak görülmektedir. Yaşlı bireyler, uzun yıllar yaşadıkları mahalle ve evlerine derin duygusal bağlar geliştirmekte; bu bağlar, onların bağımsızlık, kontrol ve süreklilik algısını güçlendirerek yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Yer’e bağlılık, yaşlıların psikolojik ve sosyal refahı açısından merkezi bir kavram olarak öne çıkmakta ve yerel yönetimlerin, ev ve topluluk bağlarını destekleyen politikaları, yaşlıların yerinde yaşlanma süreçlerine anlamlı katkılar sağlamaktadır. Bütünleşik Bakım Teorisi perspektifinden değerlendirildiğinde, sağlık ve sosyal hizmetlerin entegre sunumu, yaşlıların kendi topluluklarında kalmalarını, bağımsızlıklarını korumalarını ve sosyal katılım fırsatlarını sürdürebilmelerini mümkün kılmaktadır. Araştırma bulguları, yaşlı bireylerin deneyimlerinin, davranışlarının ve çevreye yükledikleri anlamın karşılıklı, dinamik ve bütünleşik bir ilişki ağı içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, yerel yönetimlerin kişi-çevre etkileşimlerini gözeten, yaşlıların sosyal ve fiziksel çevreleriyle ilişkilerini güçlendiren uygulamaları, yerinde yaşlanmayı destekleyen en etkili ve sürdürülebilir mekanizmalar olarak değerlendirilebilir.

Yaşlıların mahalle yaşamı, sosyo-ekonomik durumları ve çevresel koşullar ile yakından ilişkilidir. Ulusal literatürde, Türkiye’de yaşlıların özellikle mahalle kültürü içerisinde komşuluk ilişkileri aracılığıyla sosyal destek buldukları belirtilmektedir (Akdemir ve Çınar, 2007). Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO, 2007) “Age-friendly Cities and Communities” raporu, yaşlıların yaşam kalitesini artırmada ve yerinde yaşlanma isteğinde, mahalle ortamının belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Komşuluk ilişkileri, erişilebilir hizmetler ve toplumsal katılımın kolaylaştırılması, yaşlı bireylerin sosyal bağlılığını güçlendirmektedir. Bununla birlikte, dini ve kültürel kurumların yaşlıların topluluk bağlılığını artırıcı etkisi, Türkiye bağlamında güçlü bir şekilde görülmektedir. Mahalle camileri veya dini sohbetler gibi mekânların, yaşlıların sosyal bütünleşmesinde önemli rol oynadığına dair bulgular, uluslararası literatürde topluluk merkezleri ve gönüllü kuruluşların rolüyle benzerlik göstermektedir. Sosyal destek sistemleri, yaşlı bireylerin yerinde yaşlanma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ho ve arkadaşlarının (2023) yaptığı bir sistematik incelemede, yaşlı bireylerin sosyal ağlarının, hem resmi hem de gayri resmi bakım hizmetleri aracılığıyla güçlendirildiği ve bu desteklerin yaşlıların bağımsızlıklarını sürdürmelerine katkı sağladığı bulunmuştur. Ayrıca, Lin (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, sosyal ağların, yaşlı bireylerin afet riskleriyle başa çıkmalarında ve yerinde yaşlanma süreçlerinde dirençlerini artırmada önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir. Bu bulgu, araştırmamızda postane, eczane, banka ve market gibi hizmetlerin yakın mesafede bulunmasının mahalleye bağlılığı artırır.

Araştırma bulguları, katılımcıların çevrelerini algılama biçimleri, boş zamanlarını değerlendirme yöntemleri ve toplumsal yaşama katılımları ile fiziksel ve ekonomik sınırlılıkların yerinde yaşlanma üzerindeki etkilerini ortaya koymakta; özellikle yerel yönetimlerin sunduğu temizlik, bakım, kişisel hijyen ve psikolojik destek hizmetlerinin, yaşlıların bağımsızlık, mahremiyet ve aidiyet duygularını koruyarak evlerinde güvenli ve özgür bir şekilde kalmalarını doğrudan güçlendirdiğini ve aile bağlarının zayıfladığı, yalnız yaşama eğiliminin arttığı günümüzde bu tür toplumsal destek mekanizmalarının önemini daha da belirginleştirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, yaşlıların yerinde yaşlanmayı yalnızca fiziksel mekânla sınırlı bir olgu olarak görmediklerini; bunun aynı zamanda kimlik, aidiyet, bağımsızlık ve sosyal bağlarla bütünleşmiş çok boyutlu bir süreç olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, fiziksel veya zihinsel kısıtlarına rağmen, kendi evlerinde kalmayı tercih etmekte, evin güvenli, tanıdık ve rahat çevresi ile aile ve mahalle ilişkilerinin önemini vurgulamaktadırlar. Yaşlı bireylerin yerinde yaşlanma süreçlerinde mahalle bağlarının, sosyal ağların ve çevresel faktörlerin önemli bir etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin, yaşlı bireylerin sosyal destek sistemlerini güçlendirecek politikalar geliştirmeleri, çevresel düzenlemeleri yaşlı dostu hale getirmeleri ve mahalle temelli sosyal ağları desteklemeleri önerilmektedir. Ayrıca, yaşlı bireylerin çevreleriyle kurdukları ilişkilerin, yaşam kalitelerini ve bağımsızlıklarını sürdürebilmeleri açısından kritik öneme sahip olduğu unutulmamalıdır. Yerel yönetimlerin sağladığı evde bakım, temizlik, sağlık ve psikolojik destek hizmetleri, yaşlıların bağımsızlıklarını sürdürmelerine ve yerinde yaşlanma süreçlerini

güçlendirmelerine olanak tanımaktadır; bazı katılımcılar ise ekonomik kısıtların bu süreci doğrudan etkilediğini ifade etmektedir. Ayrıca mahalle ve komşuluk ilişkileri, sosyal etkileşim ve destek açısından yaşlılar için kritik bir rol oynamakta, evde bakım çalışanlarıyla kurulan ilişkiler ise bazen ailevi bağların yerini alacak şekilde sosyal güvenlik sağlamaktadır. Yerinde yaşlanmanın yalnızca bireysel tercih ve fiziksel mekânla sınırlı olmadığını; sosyal, ekonomik ve yerel yönetim desteğinin bir araya gelmesiyle mümkün olduğunu ve politikaların bu çok boyutlu sürece duyarlı olmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 1: Katılımcılara ilişkin sosyodemografik bulgular

Sıra	İsim	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Yaşam Durumu	Aldığı Hizmeti	Engellilik	Oda Sayısı
1	Serpil Ö.	Kadın	73	Evli	İlkokul	Yalnız	Psikolog	Var	3+1
2	Nevhiz K.	Kadın	74	Dul	Ortaokul	Yalnız	Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
3	İbrahim K.	Erkek	74	Dul	Ortaokul	Yalnız	Psikolog	Yok	2+1
4	Sabriye K.	Kadın	82	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Temizlik, Banyo, Sağlık, Psikolog	Var	3+1
5	Belma H.	Kadın	73	Dul	Eğitim Yok	Oğluya	Psikolog, Temizli, Sağlık	Var	3+1
6	Sultan Ö.	Kadın	80	Dul	Eğitim Yok	Yalnız-Torun	Temizlik, Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
7	Cemal D.	Erkek	73	Bekar	Lise	Yalnız	Psikolog	Yok	2+1
8	Lübaziye Ü.	Kadın	70	Evli	Eğitim Yok	Eşyle	Psikolog, Sağlık	Yok	3+1
9	Elmas D.	Kadın	95	Dul	Eğitim Yok	Oğluya	Tüm Hizmetler	Yok	3+1
10	Gülşen K.	Kadın	78	Dul	İlkokul	Engelli Oğluya	Psikolog	Yok	3+1
11	Lütfiye B.	Kadın	87	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Psikolog, Sağlık	Yok	2+1
12	Raziye Ş.	Kadın	75	Dul	İlkokul	Yalnız	Psikolog	Yok	3+1
13	Ayten M.	Kadın	75	Dul	İlkokul	Oğluya-Tek	Temizlik(Kesildi), Sağlık, Pdr	Yok	3+1
14	Gülcan U.	Kadın	76	Evli	İlkokul	Eşyle	Fizyoterapi, Sağlık, Psikolog	Var	3+1
15	Ayhan Ç.	Kadın	86	Dul	Eğitim Yok	Bakıcıyla	Tüm Hizmetler	Var	3+1
16	Muteber B.	Kadın	73	Dul	Eğitim Yok	Bakıcıyla	Sağlık, Psikolog	Yok	4+1
17	Şükran A.	Kadın	77	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Psikolog	Yok	3+1
18	Yaşar-Melahat	Kadın	79	Çift	Eğitim Yok	Eşyle	Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
19	Çakır Ş.	Kadın	80	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Temizlik, Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
20	Sebahat Y.	Kadın	65	Dul	İlkokul	Yalnız	Sağlık, Psikolog	Var	3+1
21	Nazile Y.	Kadın	67	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Sağlık, Temizlik, Psikolog	Yok	3+1
22	Leyla A.	Kadın	73	Dul	Ortaokul	Yalnız	Psikolog	Yok	4+1
23	Nazmiye A.	Kadın	92	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Tüm Hizmetler	Yok	3+1
24	Rukiye C.	Kadın	79	Dul	Ortaokul	Yalnız	Temizlik, Psikolog, Sağlık	Yok	2+1
25	Rabia T.	Kadın	74	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Temizlik, Psikolog	Yok	2+0
26	Nezehat G.	Kadın	73	Dul	Eğitim Yok	Yalnız-	Psikolog	Yok	3+1
27	Şahzene S.	Kadın	67	Dul	İlkokul	Oğlu-Torunu	Temizlik, Psikolog	Yok	3+1
28	Turhan G.	Erkek	82	Evli	Ortaokul	Eşyle	Temizlik, Psikolog, Sağlık	Yok	2+1
29	Aysel G.	Kadın	80	Evli	Eğitim Yok	Eşyle	Temizlik, Psikolog, Sağlık	Var	2+1
30	Suat Ö.	Erkek	90	Dul	Lise	Yalnız	Tüm Hizmetler	Yok	3+1
31	Emine A.	Kadın	75	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Psikolog	Yok	3+1
32	Döndü D.	Kadın	78	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Temizlik, Sağlık, Sıcak Yemek	Yok	2+1
33	Emine B.	Kadın	81	Dul	Eğitim Yok	Kızı	Tüm Hizmetler	Yok	2+1
34	Emine S.	Kadın	70	Dul	İlkokul	Yalnız	Sağlık	Yok	2+1
35	Ferizan D.	Kadın	67	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Temizlik, Sağlık, Psikolog, Yemek	Yok	2+1
36	Hava Ç.	Kadın	72	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Banyo, Temizlik, Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
37	Mehmet K.	Erkek	77	Dul	İlkokul	Yalnız	Tüm Hizmetler	Yok	2+1
38	Meliha B.	Kadın	70	Dul	Eğitim Yok	Eşyle	Temizlik, Sağlık, Yemek Yapımı	Yok	3+1
39	Necla S.	Kadın	68	Dul	İlkokul	Yalnız	Temizlik, Sağlık	Yok	3+1
40	Nermin Ş.	Kadın	69	Dul	İlkokul	Kızı Ve Torunu	Psikolog, Sağlık	Yok	2+1
41	Pembe K.	Kadın	69	Dul	İlkokul	Torunu	Sağlık, Temizlik, Banyo	Yok	4+1
42	Şahizer Y.	Kadın	70	Dul	Eğitim Yok	Oğlu	Sağlık, Temizlik	Yok	3+1
43	Şerife Ç.	Kadın	80	Dul	Eğitim Yok	Kızıyla	Sağlık	Yok	2+1
44	Vildan Y.	Kadın	73	Dul	İlkokul	Yalnız	Psikolog	Yok	3+1
45	Havva K.	Kadın	80	Dul	Eğitim Yok	Yalnız	Psikolog, Sağlık	Yok	3+1
46	İsmail Ö.	Erkek	72	Dul	İlkokul	Yalnız	Temizlik, Psikolog	Yok	3+1
47	Lütfiye G.	Kadın	72	Dul	Lise	Yalnız	Sağlık, Psikolog	Yok	3+1
48	Yüksel A.	Kadın	83	Bekar	Ortaokul	Bakıcı-Kardeş	Psikolog, Sağlık	Var	2+1
49	Şirin S.	Erkek	76	Dul	İlkokul	Yalnız	Temizlik, Psikolog	Yok	2+1
50	Gönül T.	Kadın	67	Dul	İlkokul	Destekli Akıba	Sağlık, Psikolog, Temizlik	Var	2+1

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma kapsamında Ankara Hacı bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan etik kurul onayı (25.04.2022 tarih ve 93183 sayılı izin yazısı) alınmıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The transformation of traditional social structures, the spread of modern lifestyles, and the global rise in the aging population demand a multidimensional and comprehensive perspective on aging. As the proportion of older adults increases, the nature and scope of related social challenges evolve, with aging experiences varying according to cultural values, individual experiences, and societal conditions (Arun, Binark, Özsoy Taylan, Kandemir & Şahinkaya, 2022:389). In Turkey, many municipalities have developed home-based care and health services to support older adults in living safely and comfortably in their own homes. This development reflects growing demand for such services due to weakening of family bonds and changing individual preferences (TÜİK, 2023; Canatan, 2018:190). The concepts of “successful aging” and “aging in place” have gained prominence in gerontology, emphasizing policies and services that enable older adults to maintain independence within familiar environments.

This study focuses on older adults receiving home-based care from the Samsun Metropolitan Municipality, examining their perceptions of aging in place, their interactions with neighborhood and urban environments, and influence of environmental and economic factors on daily life. By exploring the significance of municipal services and the meaning attributed to home environments, the research aims to inform age-friendly urban policies and strategies that foster independence, well-being, and social integration. The study is grounded in environmental gerontology and Rowles’ (1978, 1983) concept of “insideness”, highlighting the critical role of spatial, social, and personal attachments in older adults’ quality of life and sense of identity (Lawton, 1977; Lawton & Nahemow, 1973,. The study aims to assess the contribution of the services to this process, their perceptions of aging and aging in place, their expectations regarding neighborhood and urban life, and the environmental and economic factors that shape their daily life. To this end, it aims to reveal the adequacy of the services received by older adults from local governments and the extent to which they meet their needs, as well as to examine how older adults maintain their social bonds, quality of life, and independence.

Method

The primary aim of this study was to examine the aging-in-place experiences of older adults receiving home-based health and care services from the Samsun Metropolitan Municipality Elderly Care Unit. The research explored the contributions of municipal services to aging in place, older adults’ perceptions of aging, expectations and perceptions of neighborhood and urban life, and the environmental, economic, and social factors shaping daily life. Given the intermediary role of local governments in balancing care and support between older adults and their families, a

phenomenological (hermeneutic) design was adopted to capture participants' lived experiences in depth.

Fifty older adults, aged 65 to 95, purposively selected from various districts and socio-economic backgrounds, participated in semi-structured in-depth interviews conducted in their homes. Data collection (September 2022 and August 2023) , yielded 1,579 minutes of recordings, with interviews averaging 39 minutes each. Participant observation and photographic documentation complemented the interviews.

Data were analysed through combined thematic and descriptive approaches, to identify recurring patterns and present participants' perspectives in detail. The meanings attributed to home, neighborhood, environment, and municipal services were systematically explored. Manual coding facilitated the thematic organization aligned with the research questions, and providing a comprehensive understanding of how older adults experience aging-in-place.

Findings

Of the 50 participants, 43 were women and 7 were men; 41 were widowed, 7 married, and 2 single. The majority of participants lived in relatively large homes; none ,in one-bedroom apartments. Aging in place encompasses not only remaining in familiar physical space but maintaining continuity of identity, routines, and social relationships. Participants showed a strong preference to remain staying in their own homes, even when facing physical or cognitive limitations, reflecting fundamental cultural and personal desires for familiarity and comfort. According to Rowles' (1978) theory of insideness, the study found that emotional attachment to home can be understood through physical, social, and autobiographical dimensions: long-term residence provides control and routine, social interactions within the home and neighborhood reinforce social identity, and memories and past experiences deepen emotional bonds. Neighborhood and community ties, particularly for less mobile older adults, serve as critical sources of social support and opportunities for interaction (Golant, 2003; Logan, 1994). Economic factors were also influential, affecting access to healthcare, home maintenance, and daily life resources. Municipal home-based services—cleaning, healthcare, and psychological support—were reported to enhance independence and security, while personal interactions with care providers often contributed to perceived social support. Findings suggest that aging in place is a multidimensional process, contingent upon physical environment, social networks, economic resources, and local government support. Older adults' strong attachment to their homes underscores the centrality of independence, control, and social belonging in shaping aging experiences, highlighting the pivotal role of municipal policies and community-based interventions in facilitating successful aging in place (Gitlin, 2003; Carpentieri & Elliott, 2014; WHO, 2015).

Discussion, Suggestions and Limitations

Aging in place is closely associated with older edult's sense of freedom, comfort, safety, and well-being. Even those facing loneliness or declining functionality prefer to remain in their own homes rather than relocating. Participants emphasized that home represents a safe, private, and familiar

environment, integrating personal identity, family connections, and emotional continuity. Neighborhood and community relations were found to be critical for social interaction and support, particularly for those with mobility limitations. Municipal services, including home-based care, cleaning, healthcare, and psychological support, were highlighted as essential for maintaining independence, reducing family conflicts, and enhancing the sense of safety and autonomy. Moreover, engagement with neighbors and local institutions, as well as supportive relationships with care workers, further enhance social security. Findings indicate that aging in place is a multidimensional process, encompassing physical, social, economic, and institutional dimensions. Policies and services that acknowledge and integrate these factors play a pivotal role in sustaining older adults' autonomy, social participation, and overall quality of life. Therefore, successful aging in place requires holistic interventions that combine environmental, social, economic, and institutional support to reinforce independence, identity, and belonging. The results demonstrate that older adults do not view survival as limited to physical space; it is also a multidimensional process integrated with identity, belonging, and social bonds. Despite their physical or mental motivations, participants prefer to identify in their own homes, emphasizing that home expands family and neighborhood connections with individuals who are secure, confident, and comfortable. Local government services, such as home care, cleaning, health, and psychological support, allow older adults to maintain their social well-being and enhance their recovery in place. However, some argue that current economic constraints directly alter this process. Furthermore, neighborhood and neighborhood relationships play a critical role for older adults in terms of social communication and support, while residential services with home care workers provide social security, sometimes replacing family ties. Aging in place is not limited to individual choice and physical space; it is possible through the integration of social, economic, and local government support, demonstrating that policies will be sensitive to this multidimensional process.

KAYNAKLAR

- Akdemir, N., Çınar, F., & Görgülü, Ü. (2007). Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 10(4), 215–220.
- Alpay, A. H. (2024). Yerde yaşlanmada gerontolojik paradigma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 288–298.
- Anggraini, L. M. (2015). *Place attachment, place identity and tourism in Jimbaran and Kuta, Bali* (Doctoral dissertation). Institute for Culture and Society, University of Western Sydney.
- Arun, Ö. (2016). Çağdaş Türkiye’de yaşlılık ve eşitsizlik. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6(2), 29–48.
- Arun, Ö., Binark, M., Özsoy Taylan, D., Kandemir, B., & Şahinkaya, G. (2022). Yaşlıların toplumsal sınıfı, dijital sermayeleri ve COVID-19 salgınında bağlantıda kalma pratikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 42(2), 387–410.

- Berg, B. L., & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bergeman, C. S. (1997). *Aging: Genetic and environmental influences*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Canatan, A. (2018). Türkiye’de profesyonel yaşlı bakımı. In İ. Tufan & M. Durak (Eds.), *Gerontoloji, bakım, sağlık* (Cilt 2, ss. 187–201). Nobel Yayıncılık.
- Carpentieri, J., & Elliott, J. (2014). Understanding healthy aging using a qualitative approach: The value of narratives and individual biographies. In *A life course approach to healthy ageing* (pp. 118–129). Oxford University Press.
- Cohen, M. Z., Kahn, D. L., & Steeves, R. H. (2000). *Hermeneutic phenomenological research: A practical guide for nurse researchers*. SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Sage Publications.
- Çarıkçı, K., Meral, H., Berkil, S., Çalışır, A., Önala, L., & Arslan, Ö. (2024). Nitel araştırmalarda tematik analiz. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 10(37).
- Dorey, D. (2004). *Making space for humanitarianism: Observations on place identity and the humanitarian environment* (Master’s thesis). Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia.
- Esendemir, E. (2021). Türkiye’de yaşlılık algısı: Yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığı üzerine bir inceleme. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(2), 74–86.
- Gilson, S. F., & Netting, F. E. (1997). When people with pre-existing disabilities age in place: Implications for social work practice. *Health & Social Work*, 22(4), 290–298.
- Gitlin, L. N. (2003). Conducting research on home environments: Lessons learned and new directions. *The Gerontologist*, 43(5), 628–637.
- Golant, S. M. (2003). Conceptualizing time and behavior in environmental gerontology: A pair of old issues deserving new thought. *The Gerontologist*, 43(5), 638–648.
- Graff, T. O., & Wiseman, R. F. (1978). Changing concentrations of older Americans. *Geographical Review*, 68(4), 379–388.
- Ho, I. S., McGill, K., Malden, S., Wilson, C., Pearce, C., Kaner, E., Vines, J., Aujla, N., Lewis, S., Restocchi, V., Marshall, A., & Guthrie, B. (2023). Examining the social networks of older adults receiving informal or formal care: A systematic review. *BMC Geriatrics*, 23(1), 531. <https://doi.org/10.1186/s12877-023-04190-9>

- Humberger, O. (2018). *Place meaning and attachment in revitalizing neighborhoods: A qualitative study of how redevelopment efforts affect residents' assigned meanings of their neighborhood* (Master's thesis). Arizona State University.
- Husserl, E. (1975). *Experience and judgment*. Northwestern University Press.
- Kalınkara, V., & Arpacı, F. (2013). Yerde yaşlanma. VII. *Ulusal Yaşlılık Kongresi Bildiriler Kitabı* (ss. 54–60). Karabük.
- Kaufman, S. R. (1994). In-depth interview. In J. F. Gubrium & A. Sankar (Eds.), *Qualitative methods in aging research* (pp. 123–136). SAGE Publications.
- Kıray, M. (1964). *Ereğli – Ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. Bağlam Yayıncılık.
- Lawton, M. P. (1982). Competence, environmental press, and the adaptation of older people. In M. P. Lawton, P. G. Windley, & T. O. Byerts (Eds.), *Aging and the environment* (pp. 33–59). Springer.
- Lawton, M. P., & Nahemow, L. (1973). Ecology and the aging process. In C. Eisdorfer & M. P. Lawton (Eds.), *The psychology of adult development and aging* (pp. 619–674). American Psychological Association.
- Lin, P.-S. S., & Chen, S.-S. (2022). Social networks for older people's resilient aging-in-place: Lessons from the post-landslide Ksunu tribe in Taiwan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 82, 103336. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103336>
- Logan, J. R., & Spitze, G. D. (1994). Family neighbors. *American Journal of Sociology*, 100(2), 453–476.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma* (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Michael, Y. L., Green, M. K., & Farquhar, S. A. (2006). Neighborhood design and active aging. *Health & Place*, 12(4), 734–740.
- Pallasmaa, J. (1995). Identity, intimacy and domicile: Notes on the phenomenology of home. In N. D. Benjamin (Ed.), *The home: Words, interpretations, meanings and environments* (pp. 131–147). Avebury.
- Park, R. E. (1915). The city: Suggestions for the investigation of human behavior in the city environment. *American Journal of Sociology*, 20(5), 577–612.
- Phillipson, C. (2007). The “elected” and the “excluded”: Sociological perspectives on older people, social exclusion, and public policy. *Ageing & Society*, 27(3), 379–402.
- Rogers, W. A., Ramadhani, W. A., & Harris, M. T. (2020). Defining aging in place: The intersectionality of space, person, and time. *Innovative Aging*, 4(4), igaa036. <https://doi.org/10.1093/geroni/igaa036>

Rowles, G. (1978). *Prisoners of space? Exploring the geographical experience of older people*. Westview Press. (As cited in Iecovich, E. *Aging in place: From theory to practice*. Ben-Gurion University of the Negev.)

Rowles, G. (1983). Geographical dimensions of social support in a rural Appalachian community. In G. Rowles & R. Ohta (Eds.), *Aging and milieu: Environmental perspectives on growing old* (pp. 231–239). Academic Press. (As cited in Iecovich, E. *Aging in place: From theory to practice*. Ben-Gurion University of the Negev.)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Türkiye yaşı profile araştırması 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *İstatistiklerle yaşlılar, Eylül 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2024-54079>

World Health Organization (WHO). (2015). *World report on ageing and health*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565042>

World Health Organization (WHO). (2018). *Ageing and health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

